

מרכזי הפיתוח הזרים: היתרון של ההיי־טק הישראלי

יותר מבכל מדינה אחרת, מגזר ההיי־טק והמו"פ הישראלי נסמך על השקעות זרות ■ האם חברות ענק כמו אינטל, מיקרוסופט וגוגל מנצלות את הידע הישראלי לעשיית רווחים בחו"ל, או תורמות לתוצר המקומי? בטכניון מאמינים כי תפקידן קריטי להצלחת ההיי־טק הישראלי

07:38 | 14.05.2014 | מאת: [אמיר טייג](#)

רבים בישראל, לרבות ראשי ממשלה וקובעי מדיניות בכירים, מתהדרים בתעשיית ההיי־טק המקומית, שמצליחה להתחרות היטב בזירה הגלובלית. רק מעטים יודעים כי קשה לייחס פלא זה למדיניות ממשלתית תומכת או ליוזמה מקומית. נתוני OECD מצביעים כי 53% מהמחקר והפיתוח שנעשים בישראל ממומנים על ידי גופים זרים, כלומר חברות גלובליות וארגונים שמקום מושבם הוא מחוץ לישראל. נתון זה חריג מאוד, ומציב את ישראל בראש רשימת המדינות הנסמכות על מימון זר - כשבמקום השני מדורגת אירלנד עם 25% בלבד.

רבים חוששים מעיוות זה וטוענים כי הדבר גורם לניצול ידע ישראלי לשם עשיית רווח בחו"ל. לטענתם, הנוכחות המאסיבית של חברות רב־לאומיות בישראל מונעת מהתוצר של האנשים המוכשרים שעובדים במרכזים אלה לספק צמיחה מקומית, מסים, ושיפור ברמת החיים של אוכלוסייה רחבה יותר.

מוסד שמואל נאמן בטכניון, החוקר את תעשיית ההיי־טק המקומית, פירסם לפני כמה שבועות מחקר שבחן את השפעת מרכזי הפיתוח הרב־לאומיים (multinational) על הביקוש לחדשנות מקומית. החוקרים מצאו כי קצב העברת הידע מחברות מקומיות לחברות רב־לאומיות אכן עלה מהותית בשנים האחרונות.

מעבדות המחקר של אינטל בישראל
צילום: חגי פריד

עם זאת, לטענת החוקרים, החדשנות והידע שזרמו חזרה מגופים אלה לסטארט־אפים מקומיים יצרו השפעה חיובית על הכלכלה המקומית. "פעילות מרכזי הפיתוח הרב־לאומיים עוררה ביקוש לשירותים ומוצרים מקומיים, עודדה מעבר ידע (spillovers) לחברות מקומיות, במיוחד לסטארט־אפים, וחשפה מנהלים בישראל לתרבות הארגונית של ענקי הטכנולוגיה", נכתב במסקנות המחקר שערכו ד"ר דפנה גץ, ד"ר ערן לק וורד סגל.

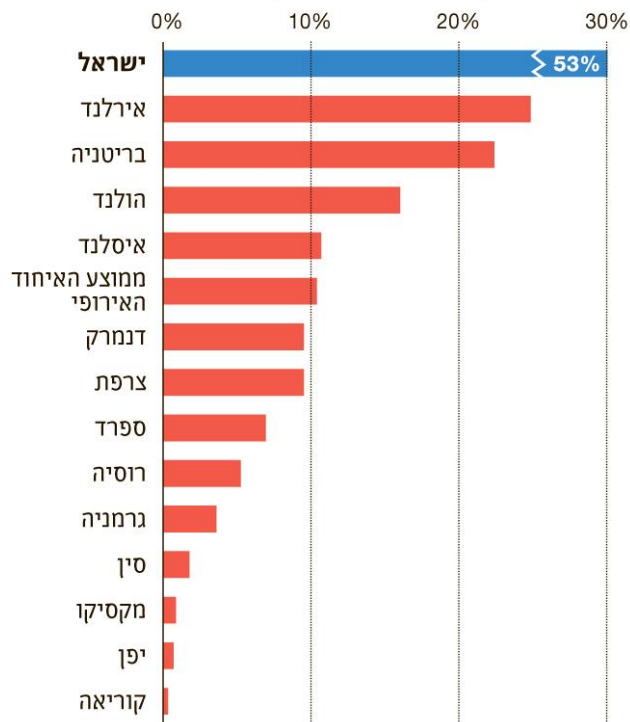
מסקנות המחקר מפרטות תחילה את הצד השלילי של פעילותם הנרחבת של מרכזי הפיתוח הזרים. "קצב העברת נכסים אינטלקטואליים (IP), ידע וטכנולוגיות ישראליות למרכזי הפיתוח הזרים גבר משמעותית. קיימת מגמה גוברת של רכישת IP ישראלי באמצעות השתלטות על חברות מקומיות", נכתב. על פי המחקר, פוטנציאל ההפסד לכלכלה המקומית נמצא חמור יותר במקרים שבהם החברה שמקימה את מרכז הפיתוח בישראל היא חברה קטנה יחסית בקנה מידה גלובלי. חברות אלה אינן נוטות להכות שורשים בישראל, ונוכחותן לעתים קצרת מועד.

כותבי המחקר מציינים כי גם מרכזי הפיתוח הגדולים, כלומר המרכזים של חברות כמו אינטל, יבמ, גוגל, מיקרוסופט וענקים גלובליים נוספים, מנצלים ידע מקומי, אך הם עושים זאת במקביל להשפעה סביבתית מהותית על שוק העבודה והכלכלה המקומית. "מרכזי הפיתוח הרב־לאומיים הם בעלי תפקיד מכריע לעידוד הביקוש לחדשנות. הפעילות של מרכזים אלה מייצרת ביקוש למוצרים ושירותים המסופקים בחלקם על ידי החברות המקומיות", נכתב.

החוקרים מציינים כי המרכזים הזרים יוצרים ביקוש לשירותי פיתוח תוכנה, אלגוריתמים, עיצוב מוצר ואספקת ציוד מחשוב ותקשורת, המבוצעים על ידי ספקים מקומיים. המשמעות היא כי המרכזים הזרים לא מעודדים ביקוש רק למוצרים בסיסיים כמו שירותי ניקיון, הסעדה וכדומה, אלא גם לשירותים מתוחכמים יותר, וכך מייצרים מסביבם מקומות עבודה מתגמלים יותר אצל ספקי מיקור החוץ שלהם.

הזרים מחזיקים את המו"פ הישראלי

שיעור המימון הזר של מו"פ עסקי

החוקרים מציינים כי סטארט-אפים מקומיים וחברות קטנות הם הנהנים העיקריים מזליגת הידע ממרכזים אלה אל תוך המשק המקומי. ידע זה, שמועבר בדרך כלל על ידי עובדים שעוזבים את המרכזים הזרים ועוברים לעבוד בסטארט-אפים מקומיים, מאפשר לחברות הצעירות לנהל מחקר ופיתוח מורכבים יחסית, וכן ליצור פתרונות שיכולים להשתלב במוצרים של חברות הענק. עוד מציינים החוקרים כי התרבות הארגונית במרכזי הפיתוח הגלובליים זולגת גם היא לחברות הצעירות. לטענתם, הדבר משפר מהותית את היכולת התחרותית הגלובלית שלהן.

מסקנת החוקרים היא שיש לתמרץ את המשך פעילותם של מרכזי הפיתוח הרבי-לאומיים בישראל, אך מנגד, יש להחמיר את הדרישות המוטלות על מרכזים אלה - כדי למנוע ניצול ידע מקומי וכדי למקסם את הערך החיובי שלהם לכלכלה המקומית. החוקרים ממליצים כי גופים ממשלתיים, בראשם המדען הראשי, יעודדו את שיתוף הפעולה בין מרכזי הפיתוח לבין חברות מקומיות והאקדמיה, ויקדמו בקרב חברות מקומיות טכנולוגיות וסטנדרטים שיאפשרו להן להתחרות טוב יותר על מתן שירותי מיקור חוץ למרכזים אלה. כמו כן הם ממליצים לתמרץ את מרכזי הפיתוח הזרים, באמצעות הטבות מס, לבצע רכש גומלין בישראל.

עוד כותבים בדו"ח כי "בשנים האחרונות חלה עלייה מהותית בשיתוף הפעולה בין מרכזי הפיתוח לאקדמיה. שיתוף פעולה זה יוצר לעתים העברת ידע חסרת פרופורציה מהאקדמיה. יש ליצור סביבה נשלטת יותר לשיתופי פעולה אלה". כמו כן מציעים החוקרים כי המדינה תתנה הטבות מס למרכזי הפיתוח ברישום של חלק מהפטנטים שיוצאים ממרכזים אלה בישראל.